

УДК 94(477.83-21):002.2=161.2"185/195" DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/fhi.2022.22-23.3608>
ORCID ID: 0000-0001-5003-9016

УКРАЇНОМОВНІ ВИДАННЯ ДРУКАРНІ АРОНА ЖУПНИКА В ДРОГОБИЧІ

Леонід ТИМОШЕНКО

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
вул. І. Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна
e-mail: cliotima55@gmail.com

Першим друкарем у Дрогобичі по праву вважається Арон Герш Жупник, який у 1883 р. заснував відому газету “Drohobyczer Zeitung”. Видавець друкував і україномовні видання: газети, книги, листівки, біжучу (технічну) документацію. А. Жупник творив полікультурне середовище міста, видаючи друком продукцію усіх присутніх у краю великих національних громад.

Ключові слова: Дрогобич, видавнича справа, українці, євреї, поляки.

Інтелектуальне життя у Дрогобичі другої половини XIX – початку XX ст. вже було предметом студій кількох науковців. Однак книжкова культура Дрогобича в сенсі реалізації тих чи інших видавничих проєктів ще належно не зацікавила дослідників, за винятком кількох праць Жанни Ковби, яка прагнула висвітлити лише зусилля української громади¹. В новітньому літературознавстві варто виокремити статтю Вікторії Дуркалевич, яка аналізує дрогобицьку “семіосферу” (книжку, бібліотеку, читання) на прикладі творів про місто Івана Франка, Антонія Станіслава Мьоллера, Бруно Шульца, Анджее Хцюка та Ервіна Шенкельбаха, однак їй не йдеться про літературу, видану власне у Дрогобичі². Тим часом, проблема полягає реконструювати все етнокультурне багатоманіття дрогобицьких видань як пам’ятку друкарства. В окресленій перспективі цікавими і досить характерними та яскравими є приклади кількох дрогобицьких раритетних книжок, які презентують інтелектуальні прагнення польської і єврейської національних громад³. Дотичною до аналізованої теми є історія місцевої періодики, в тому числі й преси, яка зародилася у Дрогобичі в останній третині XIX ст.

¹ Ж. Ковба, “Книга й читання в Дрогобичі (історична ретроспектива)”, *900 років Дрогобичу: історія і сучасність. Тези доповідей міжвузівської краєзнавчої науково-практичної конференції*. Дрогобич, 18–19 грудня 1991 р.: 69–72; Ж. Ковба, “Дрогобицька періодика першої половини XX ст. як репрезентативне історичне джерело” *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Вип. I. 1995: 85–89.

² W. Durkalewicz. “Książka, biblioteka, czytanie w semiosferze drohobyckich” *auto/bio/geo/grafii (prolegomena), Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media*. 2019. Nr. 4 (35). Wersja elektroniczna: 91–116.

³ Л. Тимошенко, “Книжкова культура Дрогобича першої половини XX ст.: два рідкісних видання 1913 і 1928 рр.” *Альманах бібліофілів. Книга I*. (Дрогобич: Коло, 2015), 351–359; *Відомий*

Назагал, цілком доцільним є проаналізувати публічний простір Дрогобича, який передбачає вивчення історії публічних та приватних книгозбірень, але, передовсім, – міського книговидання, репрезентованого відомими і маловідомими, часом – взагалі незнаними примірниками книжкової культури. Більшість з них є не просто невідомі в дискурсі міської культури, а й раритетні, з огляду на кількість збережених примірників.

Першим друкарем у Дрогобичі по праву вважається Арон Герш Жупник, який народився в 1848 р. в Стрию. Вважається, що до Дрогобича він переїхав у 1866 р. Того ж року він одружився на доньці дрогобицького купця Зирлі Кухмаркер, з якої походила й мати Бруно Шульца. Завдяки міжнародному генеалогічному проєктові, маємо уяву про родовід сім'ї Жупників⁴.

Початковий період видавничої, чи, власне, друкарської діяльності Арона Жупника добре відомий, однак у ньому досі виявляються ті чи інші лакуни. Як видається, Арон Жупник навчився друкарської справи у Перемишлі. Так, вдалося віднайти інформацію, що саме тут він спричинився до видання кількох книг. Ще в 1877 р. разом з іншим видавцем Кноллером (на жаль, його ім'я встановити не вдалося) він видав у Перемишлі книгу доходів і видатків місцевої єврейської школи за 1875–1876 рр., а також “Справоздання” місцевої гімназії⁵. Гімназійні звіти видавалися в Перемишлі й надалі⁶. У 1880 р. “дуєт” цих друкарів опублікував звіт доходів і видатків тієї ж школи за 1880 р.⁷ У 1881 р. А. Жупник самостійно видав у Перемишлі першу (для нього) руську книгу, транслітеровану латинкою (польськими літерами) “Вінок малоруських пісень чи думи, думки, хори, танці з додатком весільних пісень для руських лиць – любителів співів”⁸.

і невідомий Бруно Шульц (соціокультурний портрет Дрогобича), наук. ред. Л. Тимошенка. (Дрогобич: Коло, 2016), 267–289. Зокрема, в книзі про Б. Шульца було вперше подано матеріали до репертуару дрогобицької книги першої половини ХХ ст., 300–304.

⁴ Генеалогічна таблиця, доступ отримано 22 жовтня 2021 року https://www.geni.com/family-tree/canvas/6000000079317359928?fbclid=IwAR00UWeb_W00H_fTWcIr472MDp_LZpAuXLzQ3jleqPtx3ULlb1MmYLiWsdZA

⁵ *Pogląd przychodu i rozchodu Przemyskiej Szkoły Izraelickiej za rok 1875/6 utworzonej dla biednej młodzieży w roku 1865*. (Przemyśl: [b.w.], Druk. A. Żupnika i Knollera, 1877); *Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazjum w Przemyślu za rok szkolny 1877*. (Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1877).

⁶ *Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazjum w Przemyślu za rok szkolny 1878*. (Przemyśl: Z drukarni Żupnika i Knollera, 1878); *Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazjum w Przemyślu za rok szkolny 1879*. Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1879; *Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazjum w Przemyślu za rok szkolny 1880*. (Przemyśl: Z drukarni Żupnika i Knollera, 1880); *Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazjum w Przemyślu za rok szkolny 1881*. (Przemyśl: Z drukarni Żupnika i Knollera, 1881); *Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazjum w Przemyślu za rok szkolny 1882*. (Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1882). До 1877 і після 1882 рр. звіти Перемишльської гімназії видавала в місті друкарня греко-католицької капітули.

⁷ *Sprawozdanie przychodów i rozchodów szkoły dwuklasowej izraelickiej w Przemyślu za rok 1880*. (Przemyśl: [b.w.], Druck Żupnik und Knoller, 1880.

⁸ *Winek pisnej maloruskich, iły dumy, dumki, chory, tańci s przybawieniem pisnej wesilnych dla spiwolubywych ruskich hyc*. (Przemyśl: Typom i nakładom A. Żupnika, 1881), 186. Згадане видання

Упорядник перемишльської збірки досі невідомий. На згаданому тлі пізніші інвективи на адресу А. Жупника щодо його дилетантизму у видавничій справі мають зазнати відповідних коректив.

У 1883 р. А. Жупник заснував у Дрогобичі відому газету “Drohobyczer Zeitung” (“Дрогобицька Газета”), що виходила включно до 1913 р., для потреб видання якої потрібна була друкарня. Одразу зазначу, що це була єдина міська газета, яка виходила у світ безперервно протягом тривалого історичного періоду. Навіть польські газети видавалися в підавстрійський період у значно коротших хронологічних межах, вони зазнавали цензурування, часто змінювали назви, що є ознакою чіткої нестабільності.

На час виходу перших чисел газети А. Жупник уже здобув славу плідного єврейського письменника, переклавши кілька творів (зокрема, про життя євреїв в Іспанії, біографію львівського рабина Абрагама Кохна) та ін. Він одразу зарекомендував себе як плідний публіцист⁹. У Дрогобичі А. Жупник співпрацював з відомим єврейським інтелектуалом Ашером Зелігом Лявтербахом. Удвох вони творили тут певне єврейське інтелектуальне середовище і періодично дописували в “ГаМагід” та “Іврі Анохі” на тему подій в індустрії Борислава та Дрогобича¹⁰.

Перші книжкові видання А. Жупника у Дрогобичі побачили світло денне в 1883 і 1884 рр. Так, у 1883 р. світ надруковано навчальне видання Йоахима Блюменблятта про засади Мойсеевої віри для народних шкіл, яке він видав ще в спілці з Кноллером¹¹. У 1884 р. А. Жупник опублікував у перекладі польською мовою брошуру Йозефа Вертгаймера “Єврейська наука і єврейське життя з

зберігалось в бібліотеці Івана Франка, яке він власноруч опрацював у конволюті з кількома іншими книгами. Див.: *Бібліотека Івана Франка. Науковий опис*: у чотирьох томах. Т. 1, наук. кер. проекту Галина Бурлака. (Київ, 2010), 239. Видання залишається дотепер непрокоментованим, воно лише деколи згадується в контексті мовних суперечок у Галичині в XIX ст., зокрема – перемишльських видань українських текстів латинською абеткою. “*Stępień St. Spory wokół języka i alfabetu ukraińców galicyjskich. Druki ukraińskie wydane alfabetem łacińskim w Przemyślu w XIX i XX wiekach*”. До джерел. *Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя*. Т. I. (Київ–Львів, 2004), 212 (фактично, видання А. Жупника тут лише згадано).

⁹ За інформацією В. Москалець, у 1866 р. у бродівській газеті “Іврі Анохі” він опублікував серію статей “Листи з Дрогобича”, в яких описав історію Борислава, як міста нафтової промисловости, а також Трускавця з його цілющими водами.

¹⁰ В. Москалець, “Газета “Дрогобичер Цайтунг” иа переосмислення економічного потенціалу євреїв у Галичині” *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Вип. XVII–XVIII, 2014: 209–216. Див. також розділ докторату В. Москалець у перекладі українською мовою // http://www.er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/877/Chapter3_Economic_theory.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Докторат присвячений історії євреїв Дрогобича та Борислава у XIX ст.: *Vladyslava Moskalets. Jewish industrial elites in Drohobych and Boryslav, 1860–1900. doctoral thesis Supervisor at JU: Dr. hab. Michai Galas Supervisor at UCU: Prof. dr. hab. Yaroslav Hrytsak. Krakow, 2017, 231*. Висловлюю принагідну подяку Авторці за можливість познайомитися з матеріалами її студій.

¹¹ Joachim Blumenblatt, *Sefer haberys: zasady religii dla młodzieży wyznania mojżeszowego w szkołach ludowych wszelkiej kategorii*. (Drohobycz : Nakładem autora i drukarni “Żupnika i Knollera” w Drohobyczu, 1883). Cz.1 –Cz. 2 (Wydanie trzecie).

особливим вирішенням євреїв, що мешкають в Австрії і обов'язків щодо Батьківщини і ближніх”¹². Припускаю, що, можливо, йдеться про перші книжки, видані в Дрогобичі взагалі. Відтак, крім “Drohobyczer Zeitung” видання книг єврейської проблематики стає домінуючим у діяльності друкарні того часу (до кінця ХІХ ст.).

Надалі дрогобицький видавець продовжував друкувати продукцію для євреїв та поляків. Однак він спричинився й до україномовних видань. Назагал, цікавий матеріал уміщено про видавця, зокрема, про його дітище “Дрогобичер Цайтунг”, в першій польсько-українській газеті Дрогобича “Gazeta Naddniestrzańska”, яку видавав у 1884–1889 рр. відомий місцевий активіст Едмунд Леон Солецький (газету друкували в Самборі)¹³. До слова, Е. Солецький мав тісні взаємини з Іваном Франком.

У 1884 р. в кількох нотатках редактор подав дуже прискіпливі і критичні інвективи на адресу Арона Жупника та його газети. Для того, щоб зрозуміти їх підоснову, зауважимо, що видання Е. Л. Солецького мало відвертий антиєврейський характер. Однак він, приміром, не щадив і польську консервативно-націоналістичну владу Дрогобича, а також місцевих римокатолицьких “ксьондзів”. Водночас, був прихильним до українців та тогочасного руху польсько-українського поєднання.

Дня 1 березня 1884 р. вже у другому числі газети в рубриці “Хроніка” з’явилася інформація про друкарню, яку заснували Жупник і Кноллер¹⁴. Повідомивши, що Кноллер досить швидко вийшов із спілки, редакція вважала Жупника “прихованим” єврейським письменником, який не мав найменшої уяви про друкарське мистецтво і навіть елементарних здібностей до цієї непростой професії. Відтак 15 березня газета повідомила про зловживання власником друкарні нормами праці і визиск своїх робітників. В іронічних тонах А. Жупник характеризувався

---

¹² J. Wertheimer, *Nauka żydowska i życie żydowskie ze szczególnem uwzględnieniem żydów zamieszkałych w Austrii i obowiązków wobec Ojczyzny i bliźnich*. (Drohobycz, 1884), 34.

¹³ Див. про цю газету докл.: В. Тельвак, “Gazeta Naddniestrzacska” як історичне джерело”, ДКЗ. Вип. X. 2006: 734–744; Б. Янишин, В. Тельвак, “Щоденне життя галицького містечка другої половини ХІХ ст. на сторінках місцевої періодики (за матеріалами «GAZETY NADDNIESTRZAŃSKOJ»”, *Проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст.: збірник* Вип. ХХ. 2012: 336–348; Є. Поляков. “Польсько-українська співпраця на сторінках газети «Gazeta Naddniestrzańska», *Незалежний культурологічний часопис “І”*. Т. 71. 2014: 118–122. Про Е. Л. Солецького та його діяльність в Дрогобичі див. дет.: В. Галик. “До історії взаємин та співробітництва Івана Франка з редактором “Gazety Naddniestrzańskiej” Едмундом Леоном Солецьким (за матеріалами епістолярної спадщини)”, *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць ДДПУ ім. І. Франка. Серія “Історія”*. Вип. 36. 2015: 59–71; Його ж. “Польськомовні переклади творів Тараса Шевченка авторства Едмунда Леона Солецького і значення міркувань Івана Франка”, *Садиба Франка: науковий збірник заповідника “Нагуєвичі”*. Кн. І. (Дрогобич, 2020), 35–42.

¹⁴ “KRONIKA. Зь Дрогобыча (W Drohobyczu istniała drukarnia Żupnika i Knollera do dni ostatnich)”, *Gazeta Naddniestrzańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote, Nr 2. (1884), 1 marca.

як “чинний оборонця семітського народу”¹⁵. А вже 1 квітня 1884 р. газета повідомила про єврейську газету та її видавця і редактора, вважаючи мовою її видання галицький єврейський жаргон¹⁶. Е. Л. Солецькому не сподобалося, що редактор А. Жупник просив у міської ради субвенцію на видання газети. У публікації від 15 квітня 1884 р. знову критикувалась діяльність А. Жупника, якого було звинувачено в нефаховості, а його газету зведено до рівня “жаргонних” видань, призначених для “таких учених талмудистів як він сам”.

Під вістря критики потрапило видання друкарні під назвою “Tableau” з публікацією фотопортретів відомих єврейських діячів Європи. Серед них А. Жупник розмістив і своє фото, на що редакція польсько-української газети зреагувала в іронічно-саркастичний спосіб. Мовляв, він власноруч підняв себе до рівня відомих єврейських учених, філантропів та дипломатів¹⁷. Цікаво, що плакат (а йдеться саме про цей жанр друку) був вивішений у залі єврейського “Leseverein”, що викликало роздратування місцевого синдика, який не удостоївся чести бути на ньому зображеним. Як би там не було, але замітка дозволяє більш-менш точно датувати видання “Tableau”, добре відомого під сучасну пору з різних ресурсів Інтернету, 1884 роком. Важливо, що саме з цього “Tableau” збереглося єдине фото Арона Жупника.

Замітка від 1 червня 1884 р. є також майже сенсаційна. Виявляється, А. Жупник отримав від товариства “Alliance Israelit” у Лондоні субвенцію на суму дві тисячі франків для захисту в пресі єврейських інтересів. А за протекцією Герша Гольдгаммера – якісь кошти від дрогобицького магістрату, чим “купили” його лояльність до влади. За сприяння повітового староства спритний видавець і друкар отримав з Міністерства внутрішніх справ у Відні фондуш у розмірі 300 золотих ринських. Якийсь Гофф з Відня оплатив йому друк двох тисяч оголошень, які мали розсилатися з газетами. Відтак, А. Жупник оголосив, що наклад його газет становитиме дві тисячі примірників. Однак насправді він видавав не більше 200 примірників, з яких розсилав не більше 150¹⁸. Так чи інакше, “Gazeta Naddniestzaska” подала інформацію про можливий наклад газет А. Жупника.

У замітці від 1 липня 1884 р. редакція викривала підримку А. Жупника місцевою “клікою Герш Гольдгаммер, Сендер Схорр, Гартенберг і Сп[іллка]”, а також запідозрила в нещирості редактора, який висвітлював втрати від повені на нафтових копальнях у Бориславі¹⁹. Відтак 1 вересня “Gazeta Naddniestzaska”²⁰ завзято “викрила” підступ у виданні А. Жупником брошури Йозефа Вертгеймера

¹⁵ “KRONIKA. Зъ Дрогобыча (Aron Żupnik)”, *Gazeta Naddniestzaska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. (1884). Nr 3. 15 marca.

¹⁶ Ibid. Nr 4. (1884). 1 kwietnia.

¹⁷ Ibid. Nr 5. 1884. 15 kwietnia.

¹⁸ “Ibid. Nr 8. (1884). 1 czerwca.

¹⁹ Ibid. Nr 10. (1884). 1 lipca.

²⁰ Ibid. Nr 14. (1884). 1 wrzesnia.

“Жидівська наука і жидівське життя”: нібито, не володіючи мовами, за винятком єврейського жаргону, він “зухвало” приписав собі переклад тексту польською мовою.

Дня 15 вересня 1884 р. Е. Л. Солецький востаннє згадав видавця Арона Жупника, вважаючи його тепер “знаним популізатором єврейського життя і єврейської науки”, хоч і продовжував його звинувачувати у різних гріхах. Так, у всіх замітках його названо не інакше, як “покутний” (прихований, потаємний) друкар. Він також повідомив, що начебто друкар згортає свій бізнес у Дрогобичі, позаяк так і не отримав жаданої субвенції, і прагне отримати її для заснування друкарні в Самборі. Цікавою є вказівка, що друкарня А. Жупника у Дрогобичі містилася в його кам’яниці при вулиці Стрийській (її двір виходив на Малий Ринок)²¹. Отже, маємо першу письмову згадку, яка локалізує друкарню на місці, відомому в Дрогобичі дотепер.

Зовсім несподівано, 15 травня 1884 р. Е. Л. Солецький опублікував сенсаційну інформацію про один україномовний друк, який вийшов з друкарні Арона Жупника²². Буквально “тими днями” він надрукував для купця Теодора Гаєцького в Бориславі афішу, яка рекламувала товари (гарбату, ром, коньяк, сливовицю, закордонні вина та ін. продукти). Незважаючи на помічені друкарські помилки, цінність публікації найранішого (з відомих) у Дрогобичі україномовних друкованих плакатів є величезною!

З огляду на те, що інформація про цей друк є унікальна, наведу її повністю: “Арон Жупник, потаємний індексний письменник, який утримує у Дрогобичі друкарню, тими днями видрукував для купця Т. Гаєцького в Бориславі афішу, яку тут повторюємо дослівно руською мовою, без найменшої зміни:

“НА СВЕТА! Вѣс товары Корженныи, Гербату, Рум, коньяк и Сливовицю, Вына зъ найславнѣйшихъ псвныцъ, Угерскѣ, Францускѣ, Австрияцкѣ. И Шамцанъ. СОЛОНЬНА СМАЛЕЦЬ Головный Складъ Дрожжей, Муки, Виктуалевъ і много инныгъ артыкуловъ, поручає, въ найлѣпшихъ гатункахъ Гандель товаровъ корженныхъ Теодора Гаєцкогъ въ Борыславиу. Съ глубокимъ шацункомъ Т. ГАЄЦКІИЪ”.

У 39 словах рекламного оголошення редакція зафіксувала аж 29 блудів. “За 100 штук такої чудової афіші каже собі Арон Жупник платити 3 зл. р. 50 ст.; а плакати для кінного цирку, написані рівно ж з блудами, коштують у нього 30 штук аж за 7 зл. р.” Отже, крім згаданої реклами, А. Жупник у 1884 р. надрукував ще й плакати кінного цирку, який гастролював у Дрогобичі (сама афіша та її текст, звісно, не збереглися). Цікаво, що в числах “Газети Наддністрянської” того часу також подавалася реклама торговельного закладу Теодора Гаєцького в Бориславі²³.

---

²¹ “KRONIKA. (Drukarnia w Samborze)”, *Gazeta Naddniestrzańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 15. (1884). 15 wrzesnia.

²²Ibid. 15 maja.

²³ Він рекламувався як власник гандлю мішаними товарами і навіть отримав виняткове право продажу зброї та набоїв для полювання. Див., напр.: *Gazeta Naddniestrzańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 14. 1884. 1 wrzesnia.

Піддавши в 1884 р. тотальному огляду та критиці видання друкарні А. Жупника, “Gazeta Naddniestańska” опублікувала безцінні рефлексії та інформацію, які варті уваги. В жодному іншому пресовому виданні така детальна характеристика не уміщувалась!

У 1887 р. друкарня А. Жупника видала першу українську брошуру в Дрогобичі: “Статут братства Пресвятої Тройци при гр.-кат. Парохіальної Церкви в Дрогобичі”²⁴. Назагал, зміст видання малоінформативний, текст статуту цікавий хіба що з огляду на розвиток церковних братств в підавстрійській час, формально заборонених владою. Але для української культури в Дрогобичі ця брошура має виняткове значення. До слова, примірник брошури зберігся в фондах музею “Дрогобиччина”, його не відновує жодний репертуар української книги.

У 1908 р. друкарня видала цікаве руськомовне видання під назвою “Ювілейна Памятка 60-літнього правління Всемилостивійше нами правлячого Монарха Франц Йосифа I”²⁵. Видання замовили “громади і шкільні власті” Дрогобицького повіту. В цій брошурі українці краю висловили свою вірнопідданість австрійській “милій” державі (“мудрість і доброта Наймилостивішого Цісаря провадили нашу державу і замешкуючі її народи до теперерішньої могучости і розвою ві всіх напрямках поступу”). Відтак, крім парадного портрета імператора у брошурі опубліковано й панегіричні “віршики” на його честь (наприклад, привітальний до його ювілею (1848–1908), під лакейською назвою “Цісарська сльоза”).

Маємо також інформацію, що друкарня Жупника до початку Першої світової війни друкувала в Дрогобичі українську листівку. Так, ідеться про п’ять українських листівок, на яких зображено сцени двох вистав: “Чумаки” Івана Карпенка-Карого та “Ой не ходи Грицю та й на вечорниці” Михайла Старицького, не датовані і не атрибутовані. Припускаю, що на них зображено сцени з вистав театру “Руська Бесіда”. З поштових штемпелів та дат на чотирьох листах, зрозуміло, що вони були відбиті в 1910–1911 рр., усі вислані з Чернівців невідомою п. Марією (адресати: Антін Кузьмич з Коломиї і Марія Слюсарівна з Ілинців Заболотівського повіту на Станиславівщині).

У 1911–1912 рр. Арон Жупник друкував у Дрогобичі першу українську газету “Голос Підкарпаття” (редактор і видавець – Рудольф Скибінський). У 1911 та на початку 1912 р. це був суспільно-політичний тижневик (надалі – суспільно-політичний двотижневик). У 1911 р. вийшло 17 чисел, у 1912 р. – шість. Як дослідила Л. Дроздовська, часопис був органом Української Соціал-Демократичної Партії на Підкарпатті, зокрема на Дрогобиччині. У вступній статті першого числа задекларовано завдання часопису: критика зловживання службовим становищем війтів, старост і маршалків, оборона русинських учителів

²⁴ Статут братства Пресвятої Тройци при гр.-кат. Парохіальної Церкви в Дрогобичі. 1887. А. Г. Жупника друкарня в Дрогобичі, 8.

²⁵ Ювілейна Памятка 60-літнього правління Всемилостивійше нами правлячого Монарха Франц Йосифа I. Видана Громадами і шкільними властями Дрогобицького повіту. *Viribus initis! Полученими силами!*. (Дрогобич. З друкарні ц. і к. надв. дост. А. Г. Жупника, 1908).

перед шкільною владою, боротьба із москвофільством українських народних демократів та польськими націонал-демократами. Газета підтримувала у передвиборчій кампанії 1911 р. представника соціал-демократів Семена Вітика (друкувалися тексти його промов, проголошених у парламентах). “Голос Підкарпаття” розповсюджувався у повітах Дрогобич, Турка, Підбуж, Луки, Бориня, Лютовиська і Балигород, які становили єдиний виборчий округ. Після перемоги С. Вітика на сторінках газети подавалася інформація про його парламентську діяльність. Рубрика “Хлопам під розвагу” уміщувала низку політично-просвітницьких статей, матеріалів про культурне життя Дрогобиччини. Декілька інших рубрик інформували про виборчу кампанію в селах Дрогобицького повіту, про діяльність соціал-демократів та про робітничі страйки. Авторів газетних публікацій як правило не зазначено. Виняток становило кілька друків: наприклад, спогади Р. Скибінського. Останню сторінку традиційно займали оголошення та реклама²⁶. Цікаво, що серед оголошень домінувала реклама підприємств та закладів адвокатів, переважно українських та єврейських, у чому можна бачити певну солідарність двох національних громад краю.

Під час короткого, але вкрай яскравого періоду Західно-Української Народної Республіки (1918–1919) у друкарні Жупника друкувалася українська газета “Дрогобицький Листок” (редактор – Іван Калинович). Газета виходила як орган Повітової Управи “Української Національної Ради” у Дрогобичі (періодичність: 1918, щотижня; 1918, ч. 7/8, 1919 – двічі на тиждень; 1918, ч. 1–12 листопада). Газета ознайомлювала читачів з державотворчою діяльністю ЗУНР (друковано тексти законів, заклики до оборони, агітаційно-роз’яснювальні статті, звернення, накази, декларації, повідомлення про бойові дії, репортажі з сесій тощо). Видання мало й просвітньо-господарське значення. У часописі були рубрики: “Вісті про Львів”, “З наддністрянської України” / “З України”, “Що чувати в світі”, “Звідомлення Укр. Ген. Штабу”, “Дописи”, “З Дрогобиччини”, “Новинки”. “Урядові вісті”, “Офіційне звідомлене”, “З Польщі”, на останній сторінці друкувалися оглошення. Трапляються вкраплення українських народних пісень та поезій, есе, нарисів, перекладів, повідомлень про культурне життя Дрогобича. Матеріали подавалися переважно без підписів²⁷.

Однак засновника друкарні вже не було серед живих: у 1917 р. він загинув у Відні. Некролог про нього 18 квітня опублікувала віденська газета “Jüdische Korrespondenz”²⁸. До слова, чимало дрогобицьких інтелектуалів єврейського походження рятувалися під час Великої війни у Відні та інших містах Австро-

---

²⁶ О. Дроздовська, *Українські часописи повітових міст Галичини (1865–1939 рр.)*. (Львів, 2001), 108–110.

²⁷ Там само, 157–159; О. Дроздовська, “Дрогобицький листок”, *Західно-Українська Народна республіка (1918–1923)*. Енциклопедія. Т. 1: А–Ж. Івано-Франківськ, 2018, 593–594.

²⁸ А. Н. Zupnik, *Jüdische Korrespondenz. Wochenblatt für jüdische Interessen. Redakteur Jonas Kreppel*. (1917). 18 april.

Угорщини. Їх перелік відомий²⁹, однак А. Жупник у ньому не віднотований, тому припускаю, що він виїхав до Відня задовго до початку війни. На Центральному цвинтарі Відня збереглася могила і надмогильний постамент³⁰.

Вдалося віднайти кілька видань друкарні А. Жупника, які належать до різних жанрів. Це календарі, рекламні афіші, вкладкові та платіжні книжечки, накази та розпорядження (оголошення) Повітової команди ЗУНР, різні бланки: свідоцтва *уродин/смерти* та прав убогих, легітимацій, запрошень на вечори танців та урочистість укладення шлюбу, листів повітового суду у Дрогобичі, рахунки, контракти купівлі-продажу. Хронологічні межі цих видань: 1884 – початок 30-х рр. ХХ ст., принаймні, в 30-х рр. їх ще використовували. Вочевидь, зібраними прикладами репертуар цієї групи видань не вичерпується, однак вони вкрай важливі, адже окремі примірники тих чи інших бланків збереглися лише у приватних колекціях.

Підсумовуючи, зауважу, що друкарня Жупника діяла у Дрогобичі хронологічно найдовше. Саме вона творила полікультурне середовище міста, видаючи друком продукцію усіх присутніх у краю великих національних громад. Важливо виокремити початок книговидання у Дрогобичі взагалі, вихід у світ перших українських друків, а також газет, що важко переоцінити. Водночас, значними слід вважати й заслуги власне Арона Жупника, який, на відміну від видавців-поляків, сміливо й успішно друкував українські видання.

Додаток

Каталог україномовних видань друкарні Жупника

Окремі видання, газети

1. Статут братства Пресвятої Тройци при гр.-кат. Парохиальной Церкви в Дрогобичи. 1887. А. Г. Жупника друкарня в Дрогобичи. 8 с. (примірник музею “Дрогобиччина”).

2. Ювілейна Памятка 60-ЛІТНОГО ПРАВЛІННЯ Всемиловитіше нами правлячого Монарха Франц Йосифа І. Видана Громадами і шкільними властями Дрогобицького повіту. *Vigibus initis! Полученими силами!* – Дрогобич. З друкарні ц. і к. надв. дост. А. Г. Жупника, 1908. 32 с. (приватна збірка Володимира Садового)

3. “Голос Підкарпаття” (1911–1912 рр., редактор і видавець – Рудольф Скибінський).

4. “Дрогобицький Листок” (1918–1919, редактор – Іван Калинович).

²⁹ *Księga pamiątkowa i adresowa wygnañców wojennych z Galicyi i Bukowiny 1914–1915 oraz Album pamiątkowe*. Cz. III: Prowincya i Bukowina. (Wiedeń, 1915): 25–40. З-понад 900 віднотованих дрогобичан переважно більшість становили євреї.

³⁰ Принагідна подяка Ярославові Лопушанському, який надав фото надмогильного пам’ятника.

Календарі, вуличні плакати (оголошення), “книжечки”, бланки

5. Рекламна афіша для Теодора Гаецького з Борислава “НА СВЕТА ! Все товары Корженныи, Гербату, Рум, коньяк и Сливовиццо, Вына зь найславнѣйшихъ пѣвныцъ, Угерске, Француске, Австрияцъке. И Намцанъ. СОЛОНЫНА СМАЛЕЦЬ Головный Складъ Дрожжей, Муки, Виктуалѣвъ і много инныхъ артыкуловъ, поручае, въ найлѣпшихъ гатункахъ Гандель товаровъ корженныхъ Теодора Гаецкого въ Бориславиу. Съ глубокимъ шацункомъ Т. ГАСЦКІИЪ”. Орієнтовний рік видання – 1884.

6. Книжка вкладкова Товариства задаткового “Народный Дѣмъ” въ Дрогобычі (з обмеженою порукою). Друкарня А. Г. Жупніка в Дрогобичи, товариства зареєстр. зь обмеж. поруко. Дрогобычъ 1902. Зъ Друкарни А. Г. Жупника въ Дрогобычи. Книжочка обнимае 16 сторфнъ. Примірник 1: (відкрита 24.01.1905 для церкви Св. Параскеви. Фонди Музею “Дрогобиччина”).

7. “До Всечесного Уряду парохіяльного”. Бланк листів ц. к. Суду повітового в Дрогобичі. Ц. і к. дост. А. Г. Жупник, печатня в Дрогобичи, 1912 (Приватна збірка Л. Тимошенка).

8. “Приказ”. Дрогобич, 28 грудня 1918 р. Наказ повітової Команди ЗУНР про українізацію публічних вивісок. Керівник Повітової команди Українського війська сотник Антін Грабовенський. З друкарні А.Г. Жупника в Дрогобичи.

9. “Українці!”. Дрогобич, 20 січня 1919 р. Оголошення Української національної ради в Дрогобичі про скликання Всенародного віча. З друкарні А. Г. Жупника в Дрогобичи.

Листівки

10. ЧУМАКИ (кінцева сцена). Ц. і к. надв. дост. А. Г. Жупник, печатня в Дрогобичи [дата на поштовому штемпелі – Чернівці, 15.X.10] (приватна збірка П. Сов’яка).

11. ЧУМАКИ (свати, дія II). Ц. і к. надв. дост. А. Г. Жупник, печатня в Дрогобичи [дата на поштовому штемпелі не відбита] (приватна збірка П. Сов’яка).

12. ЧУМАКИ (Хома: Як оцей брязк всіх манить. дія IV). Ц. і к. надв. дост. А. Г. Жупник, печатня в Дрогобичи [дата на поштовому штемпелі не відбита] (з приватної збірки І.В. Бугаєвича, інформація зі сайту “VIOLITY”).

13. ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ... (кінець II. дії). Ц. і к. надв. дост. А. Г. Жупник, печатня в Дрогобичи [дата на поштовому штемпелі і в листі – Чернівці, 17.V.11] (приватна збірка П. Сов’яка).

14. ОЙ НЕ ХОДИ ГРИЦЮ... (кінцева сцена). Ц. і к. надв. дост. А. Г. Жупник, печатня в Дрогобичи [дата на поштовому штемпелі – Чернівці, 16.V.11] (приватна збірка П. Сов’яка).

UKRAINIAN PUBLICATIONS of ARON ZHUPNYK'S PRINTING HOUSE IN DROHOBYCH

Leonid TYMOSHENKO

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
I. Franko str., 24, Drohobych, 82100, Ukraine
e-mail: cliotima55@gmail.com

In the intellectual space and public life of Drohobych private publishers created the city's book culture in their printing houses. The first printer in Drohobych is considered to be Aron Hersch Zhupnyk, who founded the newspaper "Drohobyczer Zeitung" in 1883. Later, the Drohobych publisher continued to print products for Jews and Poles.

However, he also contributed to Ukrainian-language publications. In 1887, A. Zhupnyk's printing house published the first Ukrainian-language brochure in Drohobych. Before the First World War, Zhupnyk printed a Ukrainian postcard in Drohobych. In 1911–1912 he published the first Ukrainian newspaper "Voice of Subcarpathia" (editor and publisher – Rudolf Skybinsky). During the period of the Western Ukrainian People's Republic (1918–1919), the Ukrainian newspaper Drohobych Leaf (edited by Ivan Kalynovych) was published in the Zhupnyk printing house. However, the founder of the printing house was no longer alive.

A. Zhupnyk's printing house also published calendars, advertising posters, payment books, orders, instructions (announcements) of the WUPR County Board, various forms: birth/death certificates, IDs, invitations to dance evenings and marriage ceremonies, accounts, and contracts of sale. Chronological boundaries of these publications are 1884 – early 1930s.

A. Zhupnyk's printing house operated in Drohobych chronologically for the longest time. The merits of Aron Zhupnyk who, unlike Polish publishers, boldly and successfully published Ukrainian publications, should be considered significant.

Keywords: Drohobych, publishing, Ukrainians, Jews, Poles.

REFERENCES

- Biblioteka Ivana Franka. Naukovyi opys: u chotyrok tomakh. T. 1, nauk. ker. proiektu Halyna Burlaka. (Kyiv, 2010), 239. (in Ukrainian)
- Blumenblatt, Joachim. *Sefer haberys: zasady religii dla mlodziezy wyznania mojzeszowego w szkolach ludowych wszelkiej kategorii.* (Drohobycz : Nakładem autora i drukarni "Żupnika i Knollera" w Drohobyczu, 1883). Cz. 1 – Cz. 2 (Wydanie trzecie). (in Polish)
- Do dzherel. Zbirnyk naukovykh prats na poshanu Oleha Kupchynskoho z nahody yoho 70-richchia. T. I.* (Kyiv–Lviv, 2004), 212. (in Ukrainian)
- Drozdovska, O. "Drohobytskyi lystok", *Zakhidno-Ukrainska Narodna respublika (1918–1923)". Entsyklopediia. T. 1: A–Zh.* Ivano-Frankivsk, 2018, 593–594. (in Ukrainian)
- Drozdovska, O. *Ukrainski chasopysy povitovykh mist Halychyny (1865–1939 rr.).* (Lviv, 2001), 108–110. (in Ukrainian)
- Durkalewicz, W. "Książka, biblioteka, czytanie w semiosferze drohobyckich" *auto/bio/geo/grafii (prolegomena), Nowa Biblioteka. Usługi, Technologie Informacyjne i Media.* 2019. Nr. 4 (35). Wersja eelektroniczna: 91–116. (in Polish)
- Halyk, V. "Do istorii vzaiemyn ta spivrobitnytstva Ivana Franka z redaktorom "Gazety Naddniestzańskiej" Edmundom Leonom Soletskym (za materialamy epistoliarnoi spadshchyny)", *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats DDPU im. I. Franka. Serii "Istoriia".* Vyp. 36. 2015: 59–71. (in Ukrainian)

- Halyk, V. "Polskomovni pereklady tvoriv Tarasa Shevchenka avtorstva Edmunda Leona Soletskeho i znachennia mirkuvan Ivana Franka", *Sadyba Franka: naukovyi zbirnyk zapovidnyka "Nahuievychi". Kn. I.* (Drohobych, 2020), 35–42. (in Ukrainian)
- Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 14. 1 wrzesnia 1884. (in Polish)
- "KRONIKA. Z Drohobycha (W Drohobyczu istniała drukarnia Żupnika i Knollera do dni ostatnich)", *Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote, Nr 2. 1 marca 1884. (in Polish)
- "KRONIKA. Z Drohobycha (Aron Żupnik)", *Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 3. 15 marca 1884. (in Polish)
- "KRONIKA. Z Drohobycha (Aron Żupnik w Drohobyczu)", *Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 4. 1 kwietnia 1884. (in Polish)
- "KRONIKA. Z Drohobycha (Aron Żupnik)", *Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 5. 15 kwietnia 1884. (in Polish)
- "KRONIKA. (Aron Żupnik, znany drohobycki indeksowy pisarz pokątny)", *Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 8. 1 czerwca 1884. (in Polish)
- "KRONIKA. (Aron Żupnik)", *Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 10. 1 lipca 1884. (in Polish)
- "KRONIKA. (Aron Żupnik)", *Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 14. 1 wrzesnia 1884. (in Polish)
- "KRONIKA. (Drukarnia w Samborze)", *Gazeta Naddniestańska*. Dwutygodnik polityczno-ekonomiczno-społeczny organ demokratyczny wychodzi co druga Sobote. Nr 15. 15 wrzesnia 1884. (in Polish)
- Kovba, Zh. "Drohobytska periodyka pershoi polovyny KhKh st. yak reprezentatyvne istorychne dzherelo" *Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk*. Vyp. I. 1995: 85–89. (in Ukrainian)
- Kovba, Zh. "Knyha y chytannia v Drohobychi (istorychna retrospektyva)", 900 rokiv Drohobychu: istoriia i suchasnist. *Tezy dopovidei mizhvuzivskoi kraieznavchoi naukovopraktychnoi konferentsii. Drohobych, 18–19 hrudnia 1991 r.*: 69–72. (in Ukrainian)
- Księga pamiątkowa i adwesowa wygnańców wojennych z Galicyi i Bukowiny 1914–1915 oraz Album pamiątkowe. Cz. III: Prowincya i Bukowina.* (Wiedeń, 1915): 25–40. (in Polish)
- Moskalets, V. "Hazeta "Drohobycher Tsaitung" yak pereosmyslennia ekonomichnoho potentsiialu yevreiv u Halychyni" *Drohobytskyi kraieznavchyi zbirnyk*. Vyp. XVII–XVIII, 2014: 209–216. (in Ukrainian)
- Moskalets, Vladyslava. *Jewish industrial elites in Drohobych and Boryslav, 1860–1900. doctoral thesis Supervisor at JU: Dr. hab. Michał Galas Supervisor at UCU: Prof. dr. hab. Yaroslav Hrytsak.* Krakow, 2017, 231. (in English)
- Pogląd przychodu i rozchodu Przemyskiej Szkoły Izraelickiej za rok 1875/6 utworzonej dla biednej młodzieży w roku 1865.* (Przemyśl: [b.w.], Druk. A. Żupnika i Knollera, 1877). (in Polish)

- Poliakov, Ye. "Polsko-ukrainska spivpratsia na storinkakh hazety «Gazeta Naddniestrzańska»", *Nezalezhnyi kulturolohichni chasopys* "—". T. 71. 2014: 118–122. (in Ukrainian)
- Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazyum w Przemyślu za rok szkolny 1877.* (Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1877). (in Polish)
- Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazyum w Przemyślu za rok szkolny 1878.* (Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1878). (in Polish)
- Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazyum w Przemyślu za rok szkolny 1879.* Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1879. (in Polish)
- Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazyum w Przemyślu za rok szkolny 1880.* (Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1880). (in Polish)
- Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazyum w Przemyślu za rok szkolny 1881.* (Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1881). (in Polish)
- Sprawozdanie dyrekcyi c. k. Gimnazyum w Przemyślu za rok szkolny 1882.* (Przemyśl. Z drukarni Żupnika i Knollera, 1882). (in Polish)
- Sprawozdanie przychodów i rozchodów szkoły dwuklasowej izraelickiej w Przemyślu za rok 1880.* (Przemyśl: [b.w.], Druck Żupnik und Knoller, 1880). (in Polish)
- Statut bratstva Presviatoi Troitsy pry hr.-kat. Parokhialnoi Tserkvy v Drohobychy.* A. H. Zhupnyka drukarnia v Drohobychy, 1887, 8. (in Ukrainian)
- Telvak, V. "Gazeta Naddniestrzańska" yak istorychne dzherelo", *DKZ. Vyp. X.* 2006: 734–744. (in Ukrainian)
- Tymoshenko, L. "Knyzhkova kultura Drohobycha pershoi polovyny XX st.: dva ridkisnykh vydannia 1913 i 1928 rr." *Almanakh bibliofiliv. Knyha I.* (Drohobych: Kolo, 2015), 351–359. (in Ukrainian)
- Vidomyi i nevidomyi Bruno Shults (sotsiokulturnyi portret Drohobycha), nauk. red. L. Tymoshenka.* (Drohobych: Kolo, 2016), 267–289. Henealohichna tablytsia, dostup otrymano 22 zhovtnia 2021 roku <https://www.geni.com/family-tree/canvas/6000000079317359928?fbclid=IwAR0UWebW00HfTWeClr472MDpLZpAuXLzQ3jleqPtx3ULlB1MmYLiWsdZA> (in Ukrainian)
- Wertheimer, J. *Nauka żydowska i życie żydowskie ze szczegolnem uwzględnieniem żydów zamieszkałych w Austrii i obowiązków wobec Ojczyzny i bliźnich.* (Drohobycz, 1884), 34. (in Polish)
- Winok pisnej maloruskich, ily dumy, dumki, chory, tańci s prybawleniem pisnej wesilnych dla spiwolubywych ruskich łyc.* (Przemyśl: Typom i nakładom A. Żupnika, 1881), 186. (in Polish)
- Yanyshyn, B., Telvak, V. "Shchodenne zhyttia halytskoho mistechka druhoi polovyny KhIKh st. na storinkakh mistsevoi periodyky (za materiialamy «Gazety Naddniestrzańskiej»)", *Problemy istorii Ukrainy XIX – pochatku XX st.: zbirnyk*, Vyp. XX. 2012: 336–348. (in Ukrainian)
- Yuvyleina Pamiatka 60-litnoho pravlinnia Vsemylostyviishe namy pravliachoho Monarkha Frants Yosyfa I. Vydana Hromadamy i shkilnymy vlastiamy Drohobytskoho povitu. Viribus initis! Poluchenymy sylamy!. (Drohobych. Z drukarni ts. i k. nadv. dost. A. H. Zhupnyka, 1908). (in Ukrainian)
- Zupnik, A. H. *Jüdische Korrespondenz.* Wochenblatt für jüdische Interessen. Redakteur Jonas Kreppel. 18 april 1917. (in German)